

De partipolitiskt (o)bundna organisationerna – Vägen till det nationella parlamentet?

En komparativ studie mellan tre nordiska elevorganisationer
med fokus på vilka organisationsfaktorer som skapar
framtidens parlamentariker

Abstract

Namn som Carl Bildt och Erna Solberg har, förutom att vara politiska toppnamn, en liknande start på sin karriär; engagemang inom elevorganisationer. Hur mycket roll spelar det unga civilsamhället för framtidens toppolitiker och vad för faktorer krävs för att skapa framtidens parlamentariker? I denna komparativa studie mellan tre nordiska elevorganisationer undersöks deras olika verksamheter under åren 2000-2005. Våren 2015 är den danska elevorganisationen DGS den enda organisation med gamla förtroendevalda i det nationella parlamentet, som dessutom representerar 10 % av 30-40-åriga folkvalda. De är även enda organisationen av tre undersökta som under åren 2000-2005 ignorerade sina förtroendevaldas partipolitiska engagemang. Tidigare forskning visar på att organisering i ung ålder leder till större benägenhet för en framtida politisk karriär. Denna studie visar att friheten till partipolitiskt engagemang parallellt med aktivitet inom elevorganisationer är nödvändigt för en senare parlamentarisk karriär.

Nyckelord: elevorganisationer, civilsamhälle, politisk rekrytering
Antal ord: 6214

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund.....	1
1.1.1	Elevorganisationerna	1
2	Syfte och frågeställning	3
3	Teori	4
4	Metod och material	6
5	Resultat	8
5.1	Tabell 1.0	8
5.2	Danmark.....	8
5.2.1	Politisk frihet.....	9
5.2.2	Aktivismen.....	9
5.2.3	Förhållandet till GLO.....	10
5.2.4	Medlemsantal.....	11
5.2.5	Ekonomi och arvoden/lön.....	11
5.2.6	Parlamentariker	11
5.3	Norge	12
5.3.1	Politisk frihet.....	12
5.3.2	Ekonomi och arvode/lön.....	13
5.3.3	Medlemsantal.....	13
5.3.4	Aktivism.....	13
5.3.5	Parlamentariker	14
5.4	Island.....	14
5.4.1	Ekonomi och arvode/lön.....	14
5.4.2	Medlemsantal.....	15
5.4.3	Aktivism.....	15
5.4.4	Politisk frihet.....	15
5.4.5	Parlamentariker	15
6	Analys	16
6.1	Medlemsantal.....	16
6.2	Ekonomi och lön.....	16

6.3	Aktivism.....	17
6.4	Politisk frihet.....	18
7	Slutsats	20
8	Referenser	22
8.1	Elektroniska	22
9	Appendix.....	24
9.1	Danska parlamentariker med bakgrund i DGS	24
9.2	Intervjufrågor till informanter	24

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Om du går in på internet och söker efter SECO, numera Sveriges Elevkårer, så hittar du snart en rad namn du känner igen. Bland andra har Carl Bildt, Mona Sahlin, Björn Von Sydow och Bo Ringholm alla varit medlemmar och haft funktioner i denna organisation. Gör du en liknande internetsökning efter danska eller norska politiker så är mönstret likadant där. Personer som Anders Fogh Rasmussen, Jens Stoltenberg och Erna Solberg har alla varit en del av respektive lands elevorganisationer. Det här fångade vårt intresse.

Vad kommer det sig att en till synes så stor andel aktade namn inom den nordiska politiken har en bakgrund i en elevorganisation? Många förklaringsmodeller finns inom forskningen om politisk rekrytering. Det handlar i stora drag om ett starkt civillsamhälle som skapar en god demokrati, partier som stora krav på politiska färdigheter och ungdomar som får dessa färdigheter genom engagemang inom föreningar och organisationer.

Men vilken organisation är bäst på att fostra politiker? Är det den rikaste organisationen eller den med flest medlemmar? Spelar organisationernas aktivism någon roll? För att försöka få en uppfattning om detta har vi jämfört tre nordiska elevorganisationer och tittat på vilken som idag har flest ledamöter i respektive parlament.

1.1.1 Elevorganisationerna

De nordiska länderna har alla nationella organisationer som arbetar med att samordna skolors elevråd. Elevråd är föreningar på skolor, av och för elever, som arbetar med bland annat serviceverksamhet, påverkansarbete eller social verksamhet (Sveriges elevråd - SVEA, 2015). Elevorganisationerna arbetar med olika saker, där den danska elevorganisationen DGS, Danske Gymnasieelevers Sammenslutning, till exempel skriver att de arbetar med att stärka elevernas position på skolor men också för att föra lyfta elevernas röster i politiken,

något som stämmer in på alla de elevorganisationer som vi kommer beröra (Danske Gymnasieelevers Sammenslutning, 2015).

2 Syfte och frågeställning

Meningen med detta arbete är att undersöka vilka förutsättningar inom en organisation som leder till att medlemmar senare gör en partipolitisk karriär. Vi har valt att undersöka följande fråga:

Vilka faktorer gör att elevorganisationer utvecklar sina medlemmar till parlamentariker?

För att begränsa vårt arbete har vi valt att fokusera på nordiska elevorganisationer. Samtliga av de organisationer som finns med i undersökningen finansierar, på ett eller annat sätt, sin verksamhet med hjälp av bidrag från respektive stat. Organisationerna är partipolitiskt och religiöst obundna. De jobbar med intern organisering samt externt påverkansarbete inom frågor som berör skolelevers situation.

Elevorganisationerna i Danmark och Norge är båda kända för att producera politiker. I Norge kallades organisationen förr för "broiler-fabrikken", detta syftar på hur ungdomarna likt kycklingar i kycklingindustrin föds upp till att bli stora grillkycklingar på så kort tid som möjligt (personlig kommunikation, maj 2015). Vi fastnade för detta fenomen och eftersom tidigare forskning inte jämför ländernas organisationer så såg vi nyttan i att undersöka dem.

3 Teori

På området politisk rekrytering har forskningen varit tudelad genom åren. Forskningens inriktning kan sägas bero på om det är USA eller Europa som har studerats. Man kan kategorisera litteraturen i antingen ett fokus på individers ambition att göra politisk karriär, ett så kallat rational-choice perspektiv, eller på den "grindvaktsfunktion" som partier intar när de väljer vilka kandidater de ska stötta. Forskning som intresserar sig för denna grindvaktsfunktion fokuserar på politiska kandidaters egenskaper och attribut (Lundin et al. 2013). Grindvakter företrar politiska erfarenheter via tidigare ämbeten, eller redan etablerade profiler inom partier (Gallagher och Marsh, 1988, s. 276). Studier har visat också att grindvakterna värdesätter kvalitéer som ungdomar får i civilsamhällsorganisationer. Dessa kvalitéer är personlighet, erfarenheter och kontaktnät (Lundin et al. 2013).

Lundin et al. sammanfattar tidigare forskning väl och använder den även till sin egen studie. I sin studie visar de att förtroendevalda i studentkårer har 34 % större chans att bli parlamentariker. Lundin et al. förklarar bland annat detta genom att personerna här tillskansar sig just de politiska färdigheterna grindvakterna letar efter. Syftet med studien är att komma förbi det metodologiska problemet med självurval som uppstår när man undersöker språngbräddor in i politiken. Till exempel; är det erfarenheter och lärdomar man får av att vara med i en politisk intresseorganisation som gör att man senare i livet har större chans att nå parlamentet? Eller är det faktumet att politiskt ambitiösa och intresserade ungdomar, som redan strävar efter en politisk karriär, söker sig till dessa organisationer och att det därmed inte är tiden i en organisation, utan ungdomarnas ursprungliga drivkraft som är den avgörande faktorn? För att komma runt detta bekymmer så jämför artikelförfattarna dem som röstades in i studentkåren med dem som föll på målnöret och med liten marginal misslyckades att bli inröstade. Lundin et al. hittar ett samband och ser att personer som röstas in i studentkårer har 34 % större chans att lyckas i sin politiska karriär. Därmed besvarar de frågan om självurval och bevisar att politisk träning är av stor vikt (2013).

Det finns fler samband mellan engagemang i ungdomsåren och politiskt deltagande i vuxenlivet. Finlay et al. menar att ungdomar är mycket mottagliga för att utveckla det de kallar för medborgerliga förmågor. De menar, bland annat, att det här beror på att man i dessa

år tvingas göra ställningstaganden inför vuxenlivet, till exempel måste man för första gången bestämma hur man ska rösta i politiska val (2010, s. 276-277).

I 'Bowling Young: How Youth Voluntary Associations Influence Adult Political Participation' hävdar Daniel A. McFarland och Reuben J. Thomas, som titeln skvallrar om, att engagemang i ideell verksamhet i ung ålder bidrar till att ungdomar i högre utsträckning intresserar sig och deltar i politiken längre fram i livet. McFarland och Thomas argumenterar för sambandet att ideellt arbete som ung leder till politisk aktivitet i vuxen ålder. Det är därför av demokratisk vikt att skapa förutsättningar för engagemang bland olika samhällsgrupper i tidig ålder, just för att dessa personer senare ska kunna representera den gruppen i samhället som de kommer ifrån (2006).

Vidare skriver McFarland och Thomas att ungdomar som är aktiva inom framträdande politiska organisationer får kunskaper inom ledarskap, organisation, att hålla presentationer, förhandling samt en god självkänsla. Dessa egenskaper gör att de förbereds för det politiska vuxenlivet. McFarland och Thomas hittar även ett starkt samband som säger att deltagande i politiskt framträdande organisationer formar ungdomar som är mycket kompetenta och väl förberedda för vuxen politik, oavsett vilken socioekonomisk bakgrund de kommer från (2006, s. 405). Detta svarar mot teorier om att den sociala förmågan som krävs av en politiker är något som reproduceras från föräldrar, vilket i så fall skapar en klassfråga, där endast rika föräldrar överför en god social förmåga till sina barn. McFarland och Thomas visar dock att ungdomar som engagerar sig i politiskt framträdande organisationer, även utan politiskt aktiva föräldrar, tillskansar sig dessa sociala förmågor via engagemang i organisationerna (a.a.).

Vi har gjort ett urval av studier som visar att ideellt engagemang gör att ungdomar får det Lundin et al. kallar för politisk träning. Det finns även mer forskning på detta område som bekräftar teorin (2013).

4 Metod och material

I vår studie undersöker vi hur stor andel parlamentariker som åren 2000-2005 hade ett förtroendeuppdrag i en elevorganisation. För att avgränsa studien har vi endast studerat parlamentariker i åldern 30-40 år som under våren 2015 hade en plats i parlamentet. Detta eftersom vi studerar organisationerna under åren 2000-2005 och de flesta medlemmarna under de här åren är idag i åldern 30-40. I och med detta går vi så klart miste om ett antal parlamentariker och får därmed ett mindre heltäckande resultat. Dock är denna avgränsning nödvändig på grund av uppsatsens tidsaspekt. Eftersom organisationerna räknar varje elev på en ansluten skola så räknas väldigt stora andelar av landets ungdomar automatiskt som medlemmar. Detta gör att många är omedvetna om sitt medlemskap och därför inte heller aktiva i organisationerna på något sätt. Vi räknar därför endast parlamentariker som haft förtroendeposter inom organisationerna.

Vi studerar därefter sambandet mellan antalet parlamentariker och respektive lands elevorganisation. När vi studerat organisationerna har vi undersökt information från åren 2000-2005 och då tittat på följande variabler: (1) medlemsantal, (2) ekonomi, (3) aktivism, (4) politisk frihet och (5), lön och arvode. Vi har operationaliserat respektive variabel på följande vis:

- *Medlemsantal*, hur många ungdomar i åldern 15-19 år representerades av respektive organisation? Ju större andel ungdomar som representerades, desto mer tyngd fick organisationernas röst i påverkansarbetet. Om denna variabel stämmer borde vi se ett samband mellan den organisationen med flest medlemmar och den med flest parlamentariker.
- *Ekonomi*, hur verksamheten finansierades och om ekonomin tillät en aktiv verksamhet, både internt och externt, inom rimliga gränser. Vi undersöker här om den organisationen med störst finansiering för aktiviteter har flest parlamentariker.
- *Aktivism*, det externa politiska påverkansarbetet, till exempel demonstrationer och kampanjer.
- *Politisk frihet*, om förtroendevalda fick vara engagerade i andra partipolitiska sammanhang. Om organisationernas agenda påverkades av att medlemmar hade sympatier till vänster eller höger.

- *Lön och arvode*, om någon inom organisationen avlönades (med fokus på om medlemmarna ville avancera inom organisationen för att tjäna pengar).

Tanken från första början var att få data och information ifrån organisationernas arkiv, vilket under arbetets gång visade sig vara svårt för logistiska skäl. Vi har istället utvecklat metoden och fått tillgång till data genom informantintervjuer med ordföranden och generalsekreterare ifrån organisationerna under åren 2000-2005. Esaiasson et al. skriver i "Metodpraktikan" att en informantintervju kan användas för att ge "den bästa möjliga skildringen av ett händelseförlopp", exempelvis hos en organisation (Esaiasson et al. 2012 s. 227). Intervjuerna har gjorts via e-post och telefon. För information om vilka frågor vi ställt under intervjuerna, se appendix. När det kommer till data från den danska elevorganisationen har vi underlag från en bok som organisationen publicerar i anslutning till sitt 50-årsjubileum. Vi har även intervjuat ett antal personer mer inblick i den danska organisationen.

5 Resultat

5.1 Tabell 1.0

	Danmark	Norge	Island
Medlemsantal (% av landets 15-19 åringar)	33 %	51 %	25 %
Ekonomi (tillräckligt för aktivism)	Ja	Ja	Ja
Aktivism (aktiv organisation)	Ja	Ja	Nej
Politisk frihet	Ja	Nej	Nej
Lön/arvoden	Nej	Ja	Ja
Parlamentariker (% i åldern 30-40)	9,8 %	0 %	0 %

Tabell 1.0: Sammanfattning av resultatet i tabellformat

5.2 Danmark

Den danska elevorganisationen DGS är av och för gymnasieelever som läser högskoleförberedande gymnasieprogram i Danmark. De jobbar för att eleverna ska få inflytande över sin utbildning. Likt en fackförening har organisationen en hel del lobbyverksamhet mot politiker och olika organisationer (Danske Gymnasieelevers Sammenslutning, 2015). År 2015 har DGS 50 års-jubileum, i anslutning till detta publicerar de boken "Er lyset for de lærda". Det är en bok skriven av personer som varit aktiva i organisationen där de delar med sig av sina upplevelser, organisationens historia och dess utveckling sedan verksamheten startades på 1950-talet. Nedan kommer material ifrån boken men också information från intervjuer med personer som har insikt i DGS historia.

5.2.1 Politisk frihet

Under 2001 valdes namn som Stine Brix, Pernille Skipper, Johanne Schmidt-Nielsen och Nanna Westerby till olika förtroendeposter. Alla dessa fyra sitter eller har suttit i Folketinget under den senaste åren. Redan under sin tid i DGS hade de ett engagemang inom partipolitiken (Jensen, s. 118, 2015).

Vid en informantintervju med nuvarande ordförande i DGS, Mathilde Lynggaard Vinther, berättar hon om hur det förr om åren förekom interna förhandlingar mellan kandidater till presidieposter för DGS. Vinther berättar om hur en nationell alliansbildning bland de socialistiska partierna återspeglades bland ordförandepostkandidaterna. En ordförandekandidat för DGS ställde tillsammans med vice ordförandekandidaten upp under premissen att partierna som kandidaterna var aktiva inom hamnade i en koalitionsregering vid kommande val. Enligt Vinther är detta ett gott exempel på det politiska spelet som fördes bakom kulisserna (personlig kommunikation, maj 2015).

“De kan organisera, propagera, mobilisera och bygga allianser. Vänsterflankens unga politiker har i stort sätt alla samma bakgrund och har nu satt sig på både Socialistiskt Folkepartis och Enhetslistans topplista”. Så inleds en artikel i tidningen Den Nationella Information från år 2011. Artikeln behandlar de nya spelarna i den nationella danska politiken och beskriver hur de unga toppnamnen alla hade ett medlemskap i DGS under början av 2000-talet. Knud Holt Nielsen uttrycker i denna artikel hur elevrörelsen tränat de nya unga politikerna i politisk organisering, hur de lär sig att ställa sig inför en församling och få igenom budskap, att de har kunskap i kampanjande, mobilisering och att de kan analysera olika politiska situationer (Information.dk, 2011).

5.2.2 Aktivismen

När DGS höll nationellt stormöte år 2002 deltog över 200 medlemmar. Under mötet fattades beslut om ökad aktivism inom organisationen, något som också ledde till konflikter. Intern kritik om att aktivismen var kopplad till vänsteridéer sipprade fram. Man diskuterade vilka frågor som var lämpliga att strida för. Till exempel; kan organisationen ta ställning i frågor om välfärd och antirasism eller ska man hålla sig till traditionella elev- och skolfrågor?

Under en konferens kort därefter diskuterades även om DGS skulle delta vid protester mot EU-toppmötet i Köpenhamn. Vid konferensen beslutade dock ledningen och medlemmarna att organisationen inte skulle delta i protesterna. Anledningen till beslutet var

att många ansåg att organisationen inte skulle förlora fokus från elevpolitiken genom att engagera sig i politikområden utanför den egna sfären (Jensen, s. 118, 2015).

År 2005 anslöt sig organisationen med över 100 000 demonstranter mot regeringens välfärdsnedskärningar. Detta blev den största demonstrationen i Danmark sedan strejken år 1985. Strax därefter valdes Rosa Lund som ny ordförande för organisationen. Lund sitter idag som ledamot i det danska parlamentet (a.a.).

I "Er lyset for de lærda", boken om DGS, så inleds varje kapitel med en historiebetraktning av Knud Holt Nielsen som är en gammal medlem i DGS. Han har ägnat mycket tid åt att forska om den danska elev- och arbetarrörelsen. Holt Nielsen beskriver en markant ökning av DGS organisatoriska styrka efter 2001. Detta menar han beror på allt fler och större aktioner samt starkare mobilisering. Han ställer då året 2003 med 103 medlemsskolor, mot år 2009 med 129 medlemsskolor (Holt Nielsen, s. 127, 2015).

Vidare skriver Holt Nielsen att organisationen vid sekelskiftet började fokusera på frågor om sociala förutsättningar och vilka som har möjlighet att gå på gymnasiet. På 90-talet fokuserade DGS på elevpolitik men vid årsmötet 2002 ändrade man fokus. Man antog då en ny paragraf i stadgarna som skulle få organisationen att arbeta för en ökad politisering och aktivering, man ville genom detta öka medlemmarnas intresse och medvetenhet för vissa frågor. Detta ledde till att man tog sig an fler politikområden, till exempel blev frågor om rasism blev allt vanligare. I och med detta la man större kraft på mobiliseringen och aktiveringen av elever i politiken (a.a.)

5.2.3 Förhållandet till GLO

I texten "10 år i Den Gode Skole" skriver Kasper Bjerling Søby Jensen om sin tid i organisationen, från sitt första årsmöte 1997 till det sista 2007. Jensen berättar om att det fördes diskussioner på slutet av 90-talet där en sammanslagning med den konkurrerande elevorganisationen GLO (Gymnasieelevernas Landsorganisation) övervägdes. Dock ledde diskussionerna aldrig till någon sammanslagning (Jensen, 2015, s. 119).

Under året 2003 prövade DGS ett individuellt medlemsskapssystem. Tidigare hade man ett kollektivt system, där ett elevråd som var anslutet räknades som en medlem. Enligt det nya systemet räknades istället varje individuell elev på en skola vars elevråd var anslutet. Detta gjorde att DGS över en natt blev mycket större än den konkurrerande organisationen, GLO (a.a.).

När GLO i början av 00-talet växte så uppstod återigen diskussioner om att slå samman organisationerna, DGS höll detta som osannolikt. År 2004 närmade sig organisationerna varandra igen i samband med att DGS samlade en stor grupp ungdomar under kampanjen "STOP-NU". Syftet var att ställa sig i opposition mot de senaste regeringarnas nedskärningar i utbildningspolitiken och stormöten med cirka 1000 deltagare hölls. Även GLO anslöt sig till kampanjen, något som sedan ledde till att de 2005 beslutade slå sig samman med DGS. Årsmötet år 2005 blev både ett 40-årsjubileum men också det första årsmötet med GLO som en del av DGS (a.a.).

5.2.4 Medlemsantal

I Danmark bodde det i genomsnitt 288 506 ungdomar i åldern 15-19 mellan åren 2000-2005 (Statistics Denmark). Under dessa år hade de i genomsnitt haft 95 anslutna skolor, i Danmark räknar man med att varje medlemsskola representerar ungefär 950 elever (personlig kommunikation, maj 2015). Detta betyder att DGS under dessa år representerade omkring 89 000 danska ungdomar, det vill säga ungefär 33 % av befolkningen i vår ålderskategori.

5.2.5 Ekonomi och arvoden/lön

Enligt Emil Egetoft, idag kassör i DGS, var inkomsterna under 2015 fördelade genom att 50 % kom från en paraplyorganisation för danska ungdomsorganisationer som fördelar bidrag. Dessa pengar kommer ursprungligen från det statligt ägda Danska Spil. Cirka 40 % av inkomsterna delades ut direkt av staten. Resterande intäkter kom via medlemsavgifter. Utöver detta finansierade organisationen vissa aktiviteter och kampanjer genom att ansöka om projektbidrag från staten. Vidare berättade Egetoft att han idag, tillsammans med organisationens vice ordförande och ordförande får arvodering för sina poster, något som infördes genom ett styrelsebeslut om arvodering år 2011. Egetoft menar att presidiet i organisationen förut arbetade helt ideellt (personlig kommunikation, maj 2015).

5.2.6 Parlamentariker

Enligt Mathilde Lyngaard Vinther, nuvarande ordförande i DGS, så har 5 av 51 parlamentariker, i ålderskategorin 30-40 år, en bakgrund i den nationella styrelsen för DGS. Vilket utgör 9,8 % av nu sittande parlamentariker i denna ålder (personlig kommunikation, maj 2015).

5.3 Norge

För att få en inblick i den norska elevorganisationen har vi intervjuat med Sigve Indregard. Indregard var ordförande i norska Elevorganisasjon perioden 2003-2004. Han jobbar idag som politisk skribent på norska Morgenbladet.

5.3.1 Politisk frihet

NGS, Norges Gymnasiastsamband, bildades på 1950-talet. Genom åren fick organisationen en partipolitisk prägel där en vänster- och högerfraktion växte fram. I takt med denna utveckling och polarisering blev organisationen också en plattform för politiskt engagerade ungdomar att driva politiska intressen. NGS fostrade många högt uppsatta politiker och blev kända som en broilerfabrik. Dock ledde den ökande politiseringen inom organisationen till att åsiktskillnaderna med tiden tärde allt för mycket på organisationens sammanhållning. Utvecklingen gjorde att sprickorna inom organisationen blev allt för stora, det hela slutade med att en rad förtroendevalda från vänsterfalangen gick ur organisationen år 1993. De bildade då en ny organisation, NEO, Norsk Elevorganisasjon. Splittringen uppmärksammades av det norska Dagbladet via en löpsedel som sa "Broiler-fabrikken slår sprekker" (personlig kommunikation, maj 2015).

Den nya organisationen NEO tog snabbt fram stadgar för att förhindra ytterligare en splittring. Reglerna innebar att medlemmar inte fick sitta på förtroendeposter samtidigt som de hade uppdrag inom politiska partier. NEO var väldigt aktiva och rekryterade snabbt många skolor till sin organisation. Dock ledde NEO:s utbrytning till att NEO och NGS fick dela på de statliga bidragen och därmed fick stora problem med ekonomin. Till slut gick NGS på knä, samtidigt som NEO flera gånger hotades av konkurs (a.a.).

På grund av detta gick organisationerna 1999 med på en förlikning och förenades igen under namnet Elevorganisasjon, EO,. Premissen för sammanslagningen var att lägga partipolitiken åt sidan. Det innebar att ledamöter i förbundsstyrelsen, precis som inom NEO tidigare, inte fick sitta på en post i organisationen samtidigt som hade uppdrag i ett parti. Överenskommelsen tog fäste och en organisationskultur som gjorde partipolitik till tabu växte sig stark. Sammanslagningen gjorde att den nya organisationen nu kunde fokusera på sitt huvudsakliga intresse, elevpolitik. Interna konflikter stod nu inte längre i vägen för etableringen och de blev en mer slagkraftig intresseorganisation. Dock fanns det negativa sidor med sammanslagningen, avsaknaden av en konkurrerande motståndare gjorde att den

nya organisationen blev mindre aktiv i sitt arbete med att marknadsföra sig själva och rekrytera nya skolor (a.a.).

5.3.2 Ekonomi och arvode/lön

Under åren 2001-2004 hade EO stora problem med att få ihop ekonomin, Indegard minns att staten vid ett tillfälle stoppade utbetalningarna av bidrag vilket ledde till att de inte hade råd att köpa toalettpapper till kontoret. Året 2003-2004 hade organisationen intäkter på 6 000 000 norska kronor, siffrorna var liknande under tidigare år. Av dessa intäkter var 1 000 000 kronor fria och användes därmed för att finansiera kontorslokaler, lön till anställda, redovisning och administration. Under 2004 var den här delen av bidraget långt ifrån tillräcklig för att täcka dessa omkostnader. Resten av det statliga bidraget, 1 500 000 kronor, var pengar som var låsta och avsedda för kampanjer, evenemang och aktivism. Eftersom dessa pengar var öronmärkta för projekt så EO var mycket aktiva, dock säger Indegard att de sällan visste hur stor summan skulle bli när de planerade aktiviteter, vilket gjorde att de fick uppskatta kostnaderna och därmed ofta överskred sin budget. Indregard menar att om de hade varit mer välorganiserade, i den meningen att de inte hade planerat aktiviteter innan de var finansierade, så hade det ekonomiska läget varit mer stabilt. Från medlems- och deltagaravgifter fick de 3 000 000 kronor, dessa pengar var avsedda för exempelvis årsmöten, stormöten, seminarium och utbildningar. Det låter som mycket pengar men bara resekostnaderna för ett årsmöte landade på 750 000 kronor. Specifikt för Norge är även att de 15-20 förtroendevalda personerna inom organisationen är berättigade till studiemedel, något som Indregard säger missbrukades under hans år som aktiv (a.a.).

5.3.3 Medlemsantal

Under perioden 2000-2005 hade organisationen ungefär ett genomsnitt på 140 000 medlemmar (a.a.). I Norge fanns det mellan åren 2000-2005 i genomsnitt 273 416 personer i åldern 15-19, vilket betyder att elevorganisationen representerade 51 % av Norges ungdomar (Statistics Norway).

5.3.4 Aktivism

Aktivismen var stark inom organisationen under dessa år och de prioriterade politiskt lobbyarbete högt. Mycket av detta var en reaktion på att center-höger koalitionen, som satt vid regeringsmakten, införde skolreformer som privatisering, nationella prov och kunskapslyft. Bland annat stödde EO en bojkott av de nationella proven 2004 och arrangerade själva samma bojkott 2005. Påverkningsarbetet mot de nationella proven gav resultat och 2007 anpassades proven enligt EO:s krav. De arrangerade även nationella demonstrationer mot statsbudgeten och argumenterade istället för mer pengar till läroböcker och byggnation av skolor. Under den här perioden hade de kontinuerlig kontakt med utbildningsutskottet som kanske också spelade en stor del i att de lyckades påverka utformningen av de nationella proven (personlig kommunikation, maj 2015).

5.3.5 Parlamentariker

I det norska nationella parlamentet sitter i dag ingen parlamentariker i ålderskategorin 30-40 år, som har varit förtroendevald i EO. Ett antal veteraner kandiderade dock i senaste valet men ingen av dem lyckades nå parlamentet. Det finns även några gamla medlemmar som arbetar som politiska rådgivare eller inom olika partiorganisationer (a.a.).

5.4 Island

5.4.1 Ekonomi och arvode/lön

Vi har intervjuat Guðni Rúnar Jónasson, som varit ordförande i den isländska elevorganisationen Iðnnemasamband Íslands (IÐSÍ). Han började som generalsekreterare 2004 och blev inom ett par år ordförande. Han menar att Island hade en relativt välfungerande organisation ekonomiskt. IÐSÍ hade årliga intäkter som motsvarar ungefär 2 600 000 svenska kronor. Intäkterna utgjordes av verksamhetsbidrag från den isländska staten, medlemsavgifter från skolor, arbetsgivare där anslutna elever praktiserade, samt från annonser och diverse EU-bidrag. Jónasson minns dock att de precis lyckades undvika en konkurs genom att sälja de kontorslokaler som de ägde. Ingen del av finansieringen var öronmärkt för särskilda kampanjer, de kunde alltså disponera intäkterna efter eget behag. Personer som jobbade centralt inom organisationen var även avlönade. Ekonomin hade, efter

konkurshotet, en positiv utveckling och Jónasson lyfte en lön som han säger att han var mycket nöjd med, dock utan att nämna några siffror (personlig kommunikation, maj 2015).

5.4.2 Medlemsantal

På Island bodde det, åren 2000-2005, i genomsnitt 21 084 ungdomar i åldern 15-19 år (Statistics Iceland). Av dessa var mellan 4000 och 5000 ungdomar medlemmar i den Isländska elevorganisationen, enligt Jónasson (personlig kommunikation, maj 2015). Av de tre länderna vi undersökt är elevorganisationen på Island den som företräder lägst andel ungdomar i landet, endast cirka 25 %.

5.4.3 Aktivism

Under åren 2000-2005 drev IÐSÍ en kampanj mot en förkortning av gymnasieutbildningen från fyra till tre år. De hade även en plats i en arbetskommitté hos utbildningsdepartementet. Några fler aktiviteter eller evenemang kan Jónasson inte minnas. Han säger även att de inte var några "kampanjare", särskilt inte när han jämför IÐSÍ:s organisation med den danska DGS (a.a.).

5.4.4 Politisk frihet

När det kommer till engagemang inom partipolitiken för organisationsaktiva så var detta något som inte accepterades inom IÐSÍ. Medlemmar i organisationen som samtidigt engagerade sig i partipolitiska frågor stoppades informellt, eller "under bordet" som Jónasson uttrycker det. Dock fanns det inga stadgar som klargjorde några riktlinjer för partipolitisk tillhörighet (a.a.).

5.4.5 Parlamentariker

Islands elevorganisation har idag inga gamla styrelsemedlemmar som sitter i parlamentet. Dock har några veteraner högre positioner inom facklig verksamhet (a.a.).

6 Analys

6.1 Medlemsantal

Vi kan inte se något samband mellan antalet medlemmar och antalet parlamentariker. Danmark som är den enda organisationen som idag har gamla styrelsemedlemmar i parlamentet, representerade ungefär 33 % av landets ungdomar mellan 15 och 19 år. Samtidigt som norska EO, med cirka 51 % av landets ungdomar anslutna till sig, inte har några parlamentariker. Detta visar att medlemsantal inte är en avgörande faktor för ledamöter i parlamentet.

6.2 Ekonomi och lön

När vi har tittat på organisationernas ekonomi har vi speciellt intresserat oss för två indikatorer; om någon i organisationen varit avlönad och om pengarna gett möjlighet till aktivism, kampanjer och liknande externt arbete. Vi finner det mindre intressant om organisationen varit ekonomiskt pressade och tvingats effektivisera sin verksamhet genom besparingar på kontorslokaler eller toalettpapper. Detta är vardag för många verksamheter och är inget som vi anser indikerar hur många parlamentariker som produceras.

Alla de tre länderna uttrycker att intäkterna har räckt för att ge rimliga förutsättningar till aktivism. Norge och Danmark, som var mest aktiva, hade båda särskilda bidrag för aktivism, medan Island som var mindre aktiva inte hade något kapital öronmärkt för projekt. Vi ser ingen större skillnad mellan det norska och danska systemet för projektbaserade bidrag. Därmed kan vi inte säga att den här variabeln är direkt avgörande för att förklara vad som skapar parlamentariker. Dock påverkar det ekonomiska svängrummet så klart vissa möjligheter till aktivism. Vi ser trots det ingen direkt koppling mellan hur mycket pengar som är öronmärkta för aktivism och hur aktiva respektive organisation varit.

Norge och Island hade båda personer som avlönades inom administrationen och styrelsen. Dessutom säger Sigve Indregard att "15-20 tjänstemän missbrukade studiemedel".

Detta kan tolkas som att dessa personer motiverades till engagemang av ekonomiska skäl. Trots detta ekonomiska incitament så har inte norska EO några veteraner i det nationella parlamentet idag. Till skillnad mot EO och IÐSÍ så beslutade danska DGS att inte avlöna några styrelsemedlemmar eller tjänstemän. Därför kan inte lön till medlemmar kopplas till hur många veteraner som idag sitter i parlamentet.

6.3 Aktivism

Aktivism och politiskt påverkansarbete har för alla tre organisationer varit något som arbetats med på olika sätt. Teorierna vi använder oss utav, exempelvis Lundin et al. talar om att partier värdesätter politisk erfarenhet, ett gott kontaktnät och stort engagemang, något som hör ihop med erfarenheter inom aktivism.

Tittar man på IÐSÍ så var de än mindre aktiv organisation än den danska och norska. Å ena sidan hade elevorganisationen en plats i en arbetskommitté inom utbildningsdepartementet men å andra sidan nämner inte Jónasson inte mer än någon kampanj i intervjun. Han erkänner också att organisationen inte var aktiv i jämförelse med den danska.

Den norska elevorganisationen var mer utåtriktad i sin organisering än den isländska. Med demonstrationer och bojkottande av nationella prov som resulterade i en förändring på nationell nivå så kan man se att aktivismen och organisationens inflytande var starkt. Samtidigt hade DGS en aktivism som exploderade under åren 2000-2005. Att organisationen antog en ny paragraf i stadgarna för att öka aktivismen bland medlemmarna visar tydligt att DGS var en organisation med ambitioner att påverka. Det är inget orimligt antagande att DGS var en mer aktiv organisation än norska EO, dock har vi inte lyckats bevisa det i vår studie. Tittar man på tidigare forskning, som visar att träning i bland annat organisering och argumentation kan vara en avgörande faktor för en framtida partipolitiskt karriär så stärks vår uppfattning om att DGS extraordinära aktivism förklarar sambandet mellan organisationen och deras veteraner i folketinget, det nationella parlamentet (Lundin et al. 2013). Dessutom menar Finlay et al. att man i sina ungdomsår är mest kapabel att utveckla ett politiskt engagemang, detta engagemang kan man tänka sig ha frodats inom den aktiva kulturen i DGS (2010, s. 276-277). Att hitta ett tillförlitligt resultat som visar att DGS var mer aktiva än norska EO har vi som sagt inte lyckats med. Men vad är det då som skiljer de olika nordiska organisationerna åt i deras politiska arbete?

6.4 Politisk frihet

När det kommer till kulturen i organisationerna gällande tillåtelse till partipolitisk och ideologisk tillhörighet, har organisationerna fått tre olika förhållningssätt. Den norska organisationen hade en dramatisk utveckling som ledde till en splittring på grund av interna konflikter gällande partipolitisk hållning. De förbjöd medlemmar att ha en förtroendepost inom både organisationen och partipolitiken. Denna kultur som motsatte sig en vänster- eller högerhållning bland aktiva fanns till viss del även på Island. Vi ser alltså två likheter mellan organisationerna i Norge och Island: intolerans mot partipolitiskt engagemang och inga veteraner i parlamenten.

Att jämföra dessa kulturer med den i DGS är spännande. DGS var på många vis en organisation som präglades av politisk färg. Interna diskussioner att organisationen var för vänsterorienterad, ökat ställningstagande i frågor om välfärd samt överväganden om deltagande i demonstrationen mot EU-toppmötet i Köpenhamn. Till detta; uppgörelser och förhandlingar om presidieposter utifrån partitillhörighet. Detta är tydliga indikatorer på det Lundin et al. kallar för politisk träning.

Vad som skiljer DGS ifrån organisationerna i Norge och Island är att DGS mellan åren 2000-2005 inte hade vidtog några speciella åtaganden mot ideologisk hållning, medan normmännen skrev stadgeändringar och islänningarna korrigerade sådant inofficiellt. Därmed blir intervjun med Knud Holt år 2011 i tidningen Information av mycket stor relevans, där han beskriver hur vänsterns nya unga politiker alla kommer ifrån DGS tidiga 2000-tal. Dessa indikatorer visar tydligt att den politiska friheten inom DGS skiljer sig markant ifrån elevorganisationerna i Norge och Island. Den politiska friheten kopplad till MacFarland och Thomas teori om kunskaper i politiskt spel och förhandlingar ser vi som starka samband till vad som skapar förutsättningar för framtida parlamentariker.

Ytterligare bevis för hur politisk frihet har samband med partipolitisk karriär finner vi i sammanslagningen de norska elevorganisationernas historia. Det är tydligt hur stadgeändringen som förbjöd personer att åta sig förtroendeuppdrag inom EO, samtidigt som de hade ett partipolitiskt uppdrag, har lett till att EO 16 år senare inte har några medlemmar från den perioden i parlamentet. Innan stagdetillskottet som förhindrade partipolitiskt engagemang för förtroendevalda så producerade Norge många stora politiker (personlig kommunikation, maj 2015). Eftersom det politiska spelet splittrade organisationen ville man

ta avstånd från detta. Man har gjort upp med detta och för att citera Sigve Indregard: “det har lykket - kanskje litt for godt”.

7 Slutsats

Vår studie ämnade undersöka vilka indikatorer som påverkar förutsättningar för ungdomar inom organisationer från civilsamhället till att bli parlamentariker. Vi undersökte elevorganisationer i Norge, Danmark och Island och fokuserade på att jämföra organisationernas tillstånd i form av ekonomi, aktivism och hur mycket frihet det fanns för aktiva inom organisationerna att engagera sig inom partipolitiken.

Vår undersökning visar att politisk frihet i en organisation leder till ett politiskt spel där medlemmarna får utveckla värdefulla förmågor. En rad teorier visar att engagemang inom en organisation är avgörande i en politisk karriär (Lundin et al. 2013, MacFarland och Thomas 2006, Finlay et al. 2010, s. 276-277). Bland annat Lundin et al. menar att politisk träning ger förutsättningar för en framtid inom politiken. Denna variabel har vi funnit inom danska DGS och vi har visat att de ungdomar som var aktiva i organisationen under början av 00-talet hade goda förutsättningar för att tillskansa sig dessa förmågor.

I vår metod har vi till stor del tillförlitat oss på intervjuer, detta är alltid problematiskt. Förvisso har detta lett till en djupare förståelse om organisationerna där de olika ordförandena och vi har fått god insyn i organisationerna. Vår undersökning innehåller även få analysenheter, detta gör att studien får svårt att stå på egna ben i den akademiska världen. Dock vill vi hävda att vår uppsats har en god intersubjektivitet efter som den finner samma resultat som större studier inom området.

Vi har inte kunnat bevisa något samband mellan aktivism och parlamentariker. Detta på grund av att vi inte fått fram tillförlitlig information som visar att DGS varit mer aktiva än norska EO. Att jämföra aktivismen är tidskrävande eftersom detta inte är tillräckligt dokumenterat inom organisationerna. Mycket visar dock på för att DGS var en extremt aktiv rörelse med stort driv och stort engagemang. Att detta engagemang ger ungdomar politisk träning bevisas av tidigare forskning och det vore därför intressant att testa variabeln mer noggrant i framtiden.

Slutligen finner vi att studien har visat ett resultat som tydligt besvarar vår frågeställning vilka faktorer inom elevorganisationer som skapar förutsättningar för deras aktiva att bli parlamentariker. Vi kan i denna studie visa att friheten att engagera sig

partipolitiskt parallellt med engagemang i en elevorganisation skapar förutsättningar för en framtida politisk karriär.

8 Referenser

- Essaiasson Peter, Gilljam Mikael, Oscarsson Henrik, Wängnerud Lena. 2012. ”*Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*”, upplaga 4:1. Vällingby: Författarna och Nordstedts Juridik AB
- Danske Gymnasieelevers Sammenslutning. 2015. “
- Finlay Andrea, Laura Wray-Lake, och Constance Flanagan. 2010. "*Civic Engagement During the Transition to Adulthood: Developmental Opportunities and Social Policies at a Critical Juncture.*" I "Handbook of Research on Civic Engagement in Youth", red. L. R. Sherrod, J. Torney-Purta och C. A. Flanagan. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons.
- Gallagher, Michael, and Michael Marsh. 1988. *Candidate Selection in Comparative Perspective. The Secret Garden of Politics*. London: SAGE.
- Lundin Martin, Nordström Skans Oskar och Zetterberg Pär 2013. "*Political training as a pathway to power: the impact of participation in student union councils on candidate emergence*". Uppsala: IFAU
- McFarland Daniel A. och Thomas J. Reuben 2006. "*Bowling Young: How Youth Voluntary Associations Influence Adult Political Participation*". I "American Sociological Review", upplaga 71 (3): 401-425

8.1 Elektroniska

- Danske Gymnasieelevers Sammenslutning, 2015. *DGS' politik*. Hämtad från: <http://gymnasieelever.dk/omdgs/dgspolitik>, hämtad datum: 2015-05-06
- Folketinget, 2015. Hämtad från: <http://www.ft.dk/Folketinget/findMedlem.aspx>, hämtad datum: 2015-05-17

- Information.dk, 2011. *Elevbevægelse dominerer venstrefløjen*. Hämtad från:
<http://www.information.dk/264536>, hämtad datum: 2015-05-06
- Statistics Denmark, 2000-2005. *FOLK2: Population 1. January by sex, age, ancestry, country of origin and citizenship*. Hämtad från:
<http://www.statbank.dk/statbank5a/default.asp?w=1280>
- Statistics Iceland, 2000-2005. *Population by sex and age 1841-2015*. Hämtad från:
<http://www.statice.is/?PageID=1170&src=https://rannsokn.hagstofa.is/pxen/Dialog/val.asp?ma=MAN00101%26ti=Population+by+sex+and+age+1841%2D2015+++++%26path=../Database/mannfjoldi/Yfirlit/%26lang=1%26units=Number>
- Statistics Norway, 2000-2005. *Population, by sex and one-year age groups. 1 january (M)*. Hämtad från:
<https://www.ssb.no/statistikkbanken/selecttable/hovedtabellHjem.asp?KortNavnWeb=folkemengde&CMSSubjectArea=befolkning&PLanguage=1&checked=true>
- Sveriges elevråd - SVEA, 2015. *Vad är elevråd?* Hämtad från:
<http://www.svea.org/vad-ar-elevrad/>, hämtad datum: 2015-05-06

9 Appendix

9.1 Danska parlamentariker med bakgrund i DGS

- Pernille Rosenkrantz-Theil, 1977, Enhedslisten
- Morten Østergaard, 1976, Radikale Venstre
- Stine Brix, 1982, Enhedslisten
- Pernille Skipper, 1984, Enhedslisten
- Johanne Schmidt Nielsen, 1984, Enhedslisten (personlig kommunikation, maj 2015, Folketinget, 2015)

9.2 Intervjufrågor till informanter

1. Får vi citera dig och använda dig som källa i vår uppsats?
2. Vilket år blev du medlem i elevorganisationen?
3. Vilka positioner har du haft i organisationen och under vilka år (tjänstemannauppdrag, förtroendeposter etc)?
4. I början av 00-talet blev två organisationer en. Vad berodde detta på?
5. Blev organisationen starkare av sammanslagningen?
6. Var ekonomin god under dina år där du var verksam?
7. Hur finansierades verksamheten?
8. Vilken årsomsättning ni hade (på ett ungefär)
9. Fick ni särskilda, öronmärkta pengar för kampanjer och demonstrationer? Var kom de pengarna ifrån? Hur stor del utgjorde de av budgeten?
10. Hur många fick betalt i organisationen? Inklusive människor på förtroendeposter som blir arvoderade.
11. Hur många medlemmar ni hade under denna perioden? (ungefärligt svar räcker)
12. Hur många deltog på årsmöten under denna period?
13. Hade ni mycket politiska påverkansprojekt? Många demonstrationer?
14. Finns det idag några parlamentariker i Stortinget som hade styrelseuppdrag eller andra uppdrag i organisationen mellan åren 2000-2005?
15. Vad tror du är skillnaden mellan antal parlamentariker som varit med i elevorganisationer i Danmark i jämförelse med Norge?
16. Varför tror du att människor från elevorganisationer söker sig till parlamentet?